

להיות הורים לילדי הפייסבוק

איך נראה חיזור בפייסבוק? וכיצד נראה חרם? על אתגרים הוריים חדשים והצעות פרקטיות להתמודדות

המושג "רשת חברתית" מתקשר בימים אלה מיידית לפייסבוק ולאתרים דומים לו, המספקים לבני האנוש הזדמנות להקים, לשחזר ולטוות קורים מסתעפים של קשר עם בני אנוש אחרים.

אני מניח כי למרבית הקוראים יש נגישות כזו או אחרת לאתר פייסבוק והכרות עם מאפייני היסוד שלו, ולכן, יש להניח שלרובכם ברור שהרשת החברתית במרשתת (אינטרנט) מהווה אתגר נוסף למשימות ההוריות שלנו.

כל הורה בר דעת, עסוק מאוד במציאות חיייהם החברתית של ילדיו, במקומם החברתי ובבחירות שלהם עם מי לשהות ולבלות את שעות הפנאי. אנו ההורים זוכרים היטב את יכולתם של ההורים שלנו להיות מעורבים בתמונה החברתית באופן כזה או אחר (בין אם באמצעות המענה לקו הטלפון הביתי - "מי מבקש אותו?", ובין אם על בסיס אורח החיים הקהילתי יותר, שבו חלק ניכר מזמן היחד החברתי התקיים בבתי ההורים). מה שהשתנה באופן מהותי מאז הוא העובדה שאת שלושת המהויות החברתיות הבאות - חיזור, ניהול קונפליקט (במסגרת הצורך לתפוס מקום ומעמד חברתיים), ובניית מעגל חברים קבוע מקיימים הילדים במנותק מזירת ההשגחה של הוריהם. מרבית ההתרחשויות הללו מתקיימות ברשת החברתית או באמצעות קשר בין אישי מבוסס תקשורת סלולרית - הרחק מאוזנם הפקוחה של ההורים. מציאות החיים החברתית הזו, שחלקים רבים ממנה מקיימים הילדים הרחק מהוריהם, אמורה לעורר דאגה הורית ושאלות כבדות משקל סביב יכולת ההשגחה שלנו ההורים, היכולת לתמוך בעת הצורך בשעת צרה חברתית,

ולהיות מעורבים ונוכחים בחייהם החברתיים של ילדינו.

זה מסובך

היבט נוסף של אותו עניין, ואני עסוק בו הרבה יותר בעת האחרונה, הינו ההשלכות ההתפתחותיות שיש למציאות החיים החברתית הזו של דור הפייסבוק. המשימות ההתפתחותיות של ילדים בגיל הצעיר הינן חיברות (סוציאליזציה) לקבוצת השווים, ותפיסת מקום חברתי מחד, וחוויה של אוטונומיה ופרודוקטיביות ("אני יכול לבד") מאידך. לעומת זאת, המשימות ההתפתחותיות של מתבגרים הינן גיבוש זהות (אינדיבידואציה) ופרידה מההורים (ספרציה), ואני שואל את עצמי פעמים רבות כיצד ממשיים וכיצד מתמודדים המתבגרים של היום בעידן הפייסבוק עם המשימות ההתפתחותיות הללו שלהם.

בתוך מעשה החיזור של גיל הנעורים, התמודדנו אנחנו, ההורים, עם היבטים רגשיים בעלי ערך רב, כמו בוש, מבוכה, היסוס, דחייה, בניית קשר ועוד. מרביתנו חוללנו את הקשר הבין אישי הזה, במפגשים פנים אל פנים, בשיחות טלפון ארוכות אל תוך הלילה, ובכתיבת מכתבי חיזור (בכלי כתיבה, על דף ריחני...). מציאות החיים הזו זימנה לנו בזמנו אתגרים בין-אישיים לא מבוטלים. מעשה החיזור בן זמננו מתרחש אחרת לגמרי. מתבגרת/ שמוצא עניין בבן/ בת אחרת, יפעל קודם כל ב"מחשכים", בבחינת הסטטוס שלו/ה (בפייסבוק ניתן לבחור בנקל בין שלל האפשרויות: רווק, במערכת יחסים, מאורס, נשוי, במערכת יחסים פתוחה, אלמן, פרוד, גרוש, וגם: זה

מסובך; שימו לב לשפע האפשרויות, וכן למודל ההתפתחותי הנרמז כאן...). ולאחר וידוא שפוטנציאל הקשר (כזה או אחר) קיים, יעבור/תעבור לשלב הבא. בשלב הבא, יבחן/תבחן את מידת העניין של האחר ביחסים בכלל, באמצעות פנייה סמויה, לעתים אנונימית. סוג זה של יצירת קשר, מקל מאוד את המלאכה של המתבגרים, אך חוסך מהם חוויות חיים אנושיות מהותיות בבניין אישיותם החברתית - המבוכה והבושה נעלמות כליל, חווית הדחייה מעודנת מאוד (זה לא "אני האמיתי" שזכה לסירוב, אלא "אני אחר"). לא ציינתי דבר על מידת הסיכון הטמונה במימוש מפגש מעשי עם דמות וירטואלית שיכולה להיות כל אחד, מאחר ובחרתי להתמקד במאמר זה בהיבטים ההתפתחותיים של עידן הפייסבוק.

תהליכים דומים מתרחשים גם בתחום תפיסת המקום והקונפליקט החברתיים, אך השלכותיהם המידיות חמורות יותר ואף סיכוניות יותר לנפש המתבגר. קיימת כבר מודעות רבה בקרב ההורים לפוטנציאל הסיכונים שטמון בחרם חברתי, במציאת "שעיר לעזאזל", בדחייה חברתית וכו'. זירת הפייסבוק, המאפשרת לכל אחד, במחשכים, לפעול בעולם החברתי, ולהשפיע עליו מבלי להזדהות, מעוררת אצל המתבגרים את יצר הרע בנקל, ואותם מנגנוני הגנה חברתיים ששימשו אותנו ההורים בגיל הילדות וההתבגרות שלנו, של לחץ חברתי, עוגן חברתי, ופיקוח קולגיאלי חברתי של הקבוצה, איבדו מאוד מכוחם. המתבגר בן זמננו יכול "לנקום" באחר שפגע בו בכיתה, או בחיים, באמצעות פעולות פייסבוק פחדניות רבות, בסמוי. ליזום חרם, לכתוב בשמו של האחר

לחלוטין בעידן הנוכחי). הבהירו להם, כי אתם עומדים על כך שברשימת החברים שלהם יופיעו רק כאלה שהכירו באמת, פנים אל פנים, והם אכן מעוניינים לחשוף בפניהם את עולמם ולקשור עמם תקשורת נוספת באמצעות הפייסבוק.

3. היו חברים שלהם (בפייסבוק!). כך תוכלו להיחשף לתכנים שהם מעלים לעמוד שלהם, לדפוס התקשורת שלהם עם זולתם ועוד. יחד עם זאת, לעולם על תעבירו מסרים הוריים דרך עמוד הפייסבוק שלהם. קיימו איתם מפגש פנים אל פנים העוסק במה שראיתם, שמעיד על אכפתיות ודאגה מצדכם. ככל שתשתפו בחוויות שלכם, בניסיון חייכם, ותמעטו בהצבת גבולות מפורשת תוכלו לשמר קשר חשוב זה עם ילדיכם המתבגרים (במידת האפשר, העדיפו את "זה לא לטעמי" על פני "תמחק את זה מיד").

4. "אם נפגעת, אם פגעו בך - שתף אותי". אותנו בפניהם שאתם מודעים למורכבות הקשרים המתפתחים ברשת, ואתם נכונים להיות שם בשבילם. עלינו להיות סקר של ממש, להתפתחויות נוראיות של מזימות חברתיות מסועפות שניתן וחשוב למנוע באמצעות נוכחות הורית והשגחה.

ההורים שלא מצאו את דרכם עדיין לעולם הפייסבוק, שמניחים שפטרו עצמם באמצעות האיסור שהטילו על ילדיהם מלפתוח דף פייסבוק, טועים בכך, מאחר וההשלכות החברתיות המידיות וגם ארוכות הטווח כוללות את כולנו.

במדור הבא אנסה להרחיב על החשיבות של "רשת חברתית" מונעת מצד ההורים. כמה חשובים הקשרים בינינו, ההורים, כמקור סמכות ואמצעי מניעה להשלכות חברתיות שליליות, וכן כמקור תמיכה בתהליכים ההתפתחותיים שיש לדור הפייסבוק של ילדינו.

דני שטיינה, אב לשלושה בנים, מנחה ויועץ במכון פירם - פסיכולוגיה יישומית רב מימדית, ומרצה להורים בבתי ספר ולדורף בארץ.
daniel@piram.co.il

1. נסו לקיים ביקורים משותפים שלכם ושל ילדכם בעמוד הפייסבוק שלהם (בהסכמתם ובנוכחותם - בקשו מהם להכין את העמוד לכך, ולהסיר את כל מה שראוי להסרה). ראו זאת כהזדמנות חשובה ללמדם משהו חשוב בתחום הפרטיות שלהם (ואף שלכם). בעמוד הפייסבוק - ב"הגדרות הפרטיות" יש לבחור אחת משלוש אפשרויות: גלוי לכולם, חברים של חברים, או חברים בלבד. הבהירו להם כמה חשוב שישמרו את עצמם בסטטוס של חברים בלבד, ולא באף אפשרות אחרת - הגדירו זאת כקו אדום.

2. בקרו ברשימת החברים שלהם (לחלקם מאות חברים). בדקו בעדינות מניין הכירו אותם? כיצד נוצר הקשר? האם הם אכן תופסים כל אחד מהם כחבר באמת? (המושג "חבר" קיבל משמעות חדשה

לכאורה, (להזדהות כאחר בזהות בדויה), או להזדהות כאדם קרוב לו (שוב בזהות בדויה) כמבקש לפגוע בו או לנתק עמו מגע. בקרב בנות גיל הנעורים תופעה זו נפוצה הרבה יותר בשל התחכום החברתי המאפיין אותן (הורים לבנות, ראו הוזהרתם).

בעוד תחום החיזור הפייסבוקי "חוסך" מהמתבגרים חוויות נפשיות הכרחיות להתפתחותם, תחום הקונפליקט מגביר את חוויות הפגיעה, הדחייה, ולצערנו, "אירועים חברתיים" אלה מתרחשים הרחק-הרחק מעיננו ההורית, בזירה וירטואלית ומרוחקת. מתעוררת שאלה הורית כבדת משקל: כיצד להיות שם עבורם, מבלי שהדבר יחוה על ידם כחדירה לפרטיותם, או כפיקוח שנובע מחוסר אמון מוחלט בהם?

אפרט להלן כמה מחשבות מעשיות שיש לי בתחום זה: